
===== Mirzabeyoğlu'ndan Ne Öğrendim? =====

:date: 2014-11-23 02:18:14 +0200

.. :Date: 12706

.. role:: math(raw) :format: html latex ..

Okuyalım da üslubum düzelsin diye Kültür Davamız'a bir bakayım dedim.

"Oluş" olmadan "varlık" olmaz... Varlığı "oluş-hareket" saydığımız takdirde de, herşey değiştiği için değişenleri birbirine bağlayacak süreklilik kalmaz ve sürekliliğe bağlı olan zaman açıkça kalır. Zamanın bütün teşkil etmesi, değişmenin değişmezlik içine yerleşmesi gerekir... Bugün modern fiziğin hesabı içine aldığı ve eşyanın dördüncü buudu olarak onsuz eşyanın olamayacağını ispatladığı zamanı değişmenin değişmezlik içine yerleşmesi hâlinde şuurla yaşıyoruz; hatırlamak ve ümit etmek, zamanın "geçmiş" ve "gelecek" denen iki buududur. Fakat şuurun devamlı olan hâli ile zaman üstüne yükseliyor, ezeliliği ve sonsuzluğu hissediyoruz; böylece de zamanı, sonsuzluk ve ezelilik içine yerleştiriyoruz. (Kültür Davamız s. 73)

Varlığı "oluş-hareket" saydığımız takdirde, zaman açıkta kalmaz. Zaman sürekliliğe bağlı değildir çünkü, harekete bağlıdır. Hareketten bağımsız bir bilinç için zaman yoktur. Süreklilik ise, zamana bizim atfettiğimiz bir özelliktir. Onun sürekli olup olmadığını bilmiyoruz. Bir videonun dondurulması gibi, kainatın dondurulup yeniden başlatılmadığından emin değiliz. Biz zamanın içinde olduğumuz için zaman sürekli, zamanın dışından biri için zamanın sürekliliğinden bahsedebilir miyiz?

İnsanın zamanın üstüne yükselmesi, yine ona *basarak* mümkün. Eğer yeryüzünde biri zamandan tamamen müstağni olsaydı, biz onu tanıyamazdık. Çünkü bizim bilgimiz, zamanın bize sunduğuyla, onun bize teker teker gösterdiğiyle sınırlı. *Ruh* diyenin hayalinde (maddi!) duman canlanması gibi, *zamanı aşmak* diyenin de hayalinde bir hareket canlanıyor ve burada, zamanı aşmadığını ancak onun *hayalini* taşıdığını görüyoruz.

Şuurun hali devamlı değil. Şuur kesintili. İnsan zihni, karanlıkta bir o yana, bir bu yana sallanan el feneri gibi yolunu arıyor. Bu sallantının devamlı olduğunu düşünüyoruz. Ancak düşünce her zaman *bir konuyla ilgili* olduğuna ve *bir şeyi düşünmeden düşünmek* diye bir imkanı olmadığına göre; sallanan el fenerinin bir noktada sabit kalmadığını görüp, şuurun devamlılığının sağlam bir iddia olmadığını farkedebiliriz. Şuur, zamana vasfını vermiyor, el fenerinin sallanmasının sebebi zaman.

İslamcı düşüncenin Türkiye'deki en büyük mütefekkirinin ilk eserlerinden birine yapılmış tefeülden çıkan bir paragraf. Mirzabeyoğlu bana öğütecek buğday bulamadığı için kendini eriten bir el değirmenini ilham ediyor. Daha hızlı döndükçe meseleleri aşacağını, daha derin yazarak *kurtulacağını* ve hatta *kurtaracağını*, biraz daha yükselirse bulutlardan kurtulup güneşe erişeceğini düşünen adam.

Kendi kendine ormandan çektiği kütükleri yontup, bir şeyler inşa etmeye koyulmuş, siyah sakallı bir adam vardı. Ben onu uzaktan seyredirdim. Zaman içinde dilden dile bu adamın bir *saray* yapmakta olduğu ve köyün ağasına karşı ayaklanacağı dedikodusu yayılınca jandarma geldi, onu tutup götürdü. Gidişi olaysız olmadı. O günden sonra ormanda kendi kendine de olsa ev kurmanın, insanlara batacağını düşündüm. O zamandan beri derenin kıyısında taş sektiriyorum.

Mirzabeyoğlu'ndan öğrendiklerim, onun öğretmeye çalıştıkları değil. Belki öğrettiğine memnun olacağı şeyler de değil ama yine *Kültür Davamız'dan* bir alıntının alıntısı:

"Bir şey söyleyelim, bir şey söyleyelim! Müsbet bir hamleyi andıran, haysiyet vâdeden, boşlukta mekân işgal etme hassasına istekli olan bir şey söyleyelim. İsterse o şey yanlış olsun. Söylenişindeki ihtiyaç doğru ya! Bir şey söyleyelim de, başkasının fikrini tashih etmeden kendi fikrini bulamayanlar, bizi düzeltmek suretiyle hiç olmazsa bir teşhise varsın."

Birkaç senedir kitaplarını yavaş yavaş okuyup, anladığımı yazmayı planlıyordum. Bir nev'i şerh. Sonradan şerh düşecek kadar fikren aynı dünyada olmadığımı farkettim.

Ondan *kendini öğüten değirmen taşı* ilhamı alışımın en büyük sebebi, *lisan* üzerindeki tefekkürünü tüm alanlara uzatacak kadar esnetmesi. Bütün kitaplarında Arap ve Osmanlı dil külliyyatından kaynaklı fikir ve işaretler var. Bunların *bedahet* halde sunulması, *tartışılmaz* bir *Mutlak Fikir* olarak kayda

---

---

geçmesi tüm meseleleri lisanın özü çamurla oynanan muhavereye koparıp, konuşulması hassasiyet gerektiren bir kristale çeviriyor.

Lisan üzerindeki bu tartışılmazlık, hikmetin doğrudan *Allah'ın kitabı* kaynaklı olmasından. Mirzabeyoğlu'nun düşüncesi İslamî geleneğin, sözle ilişkisinin bu zamandaki zirve noktası. Eğer *Allah'ın sözü* yanınızdaysa, tabii ki, onun serdiği hikmetleri, sözün iç ilişkilerine, kelimelerin köklerine, mana vechelerine bakarak aramak en *uygun görünen* yol. Ancak bu uygunluk, insanı her zaman uygun fikre götürmüyor.

Sarih olmak yerine, remz ve işaretle konuşunca, evet, *yüksek fikir* serdetmiş olursunuz. Bu işaretler, matematikteki değişkenler gibidir, mesela $a+b \leq a+b+c$ diyen bir matematikçi doğal sayılar için *her zaman doğru* konuştuğunu bilir. (iki doğal sayının toplamı, üç doğal sayının toplamından küçük veya eşittir.) Biz burada a , b ve c 'ye hangi doğal sayıları yazarsak yazalım, doğru bir kural elde etmiş oluruz. Mirzabeyoğlu da lisanı kullanırken, böyle bir *genellik* vermeye, *soyutları ifade edeyim, somutları siz tamamlarsınız* demeye yazıyor.

Bunun her zaman doğru bir yol olmadığını, *fikir adamının* doğru sınırlamalar, vazih ve *yanlışlanabilir* fikir üretmesinin daha önemli olduğuna kanaat ettim. Yukarıdaki ikinci alıntı, memlekette pek alışık olmadığımız bir tevazuyu gösteriyor, mamafih eğer insanın fikri ve üslubu *yanlışlanamaz* ise, *birileri beni yanlışlayarak doğruyu bulsun* demenin manası yok.

İkinci mesele cifr ve ebcedin gereğinden fazla kullanımının insanı sürüklediği dünya. Kelimeleri ve sahip oldukları (etimolojik, cifrî vs.) ilişkileri, hikmet kapısını açan maymuncuklar gibi görme eğilimindeyim ancak her maymuncuk her kilidi açmaz ve insanın *ulaştığını sandığı* yeri, zahirde de deneye-bilmesi gerek.

Ayrıca maymuncuk, kapıyı açmak için *doğru* araç mıdır ve neden anahtar yerine kullanılır, bunun hesabını verebilmek lazım.

Bu yolla açılan kapıların ardındakiler zahirde karşılığı olamayacak kadar *derin* ise, insanın hiç bahsetmeden susması, *pazar* alanına getirmemesi gerek. Allah kimisine varlığın özünden tattırmış, tüm oluşun sırrından işaretler vermiş olabilir, bununla beraber bunu insanların önüne lisanı kullanarak doğrudan veya telmihler yoluyla getirmeye çalışmak, hem kendine, hem hikmete, hem insanlara yazık etmek demek.

Hakikati bulduğunu iddia eden insanların bazısına *ne yapalım?* diye sorduğunuzda, normalde yapmanız gereken *ahlak ve ibadetin* ötesinde bir şey söylemezler. Bunun sebebi bu insanların izahı imkansız olandan bahsetmek yerine, sâili hakikat *seyahatine* hazırlamak istemeleri. Hakikate giden bir adres tarifi veremeyiz, ancak elinle iyiliği işaret edip *şu tarafa doğru git* demek mümkün.

Mirzabeyoğlu *hakikate giden yol tarifi* vermek adına, haritaya çeşitli işaretler konurmaktan, yol üzerinde geçilen yerlerin fotoğraflarını sunmaya pek çok değişik usul deniyor. Velakin onu anlayan varsa, yine o adresi bilenden başkası değil. (Ben değilim mesela. Tilki Günlüğü'ndeki kelime listelerini anlayan biri olmak isterdim ama değilim.)

Bu manada *anlaşılmıyorum* şikayeti de biraz tuhaf aslında. Bir insan, ancak çevresinde gördüğü, kafasına takılabilen, hayatında yer edebilen meseleleri ve çözümleri *anlar*. Diğer kısımları ezberleyebilir, başkasını taklit edebilir, bununla beraber *anlamak* dediğimiz, sadece zihnen belli düşüncelerin resm-i geçidi değildir. O sembollerin insanın algısında da bir şeylere tekabül edebilmesi gerek. O da ancak tecrübeyle olur.

Üçüncü derdim de tecrübenin manadaki etkisini görmezden gelmeye sebep olan *idealizm* tarafı. Necip Fazıl ve Mirzabeyoğlu'ndaki *Ruhçuluk*, *Keyfiyetçilik* veya *İdeler Dünyası* etkisi, bir noktadan sonra *ne söylersen gider* anlayışına dönüşüyor.

Ben hakikati buldum, mağaradan çıktım, o halde hakikat benim söylediğimdir şeklinde bir girizgah, insanı zahir aleminin fenninden uzaklaştırır. Bu bilgi olmadan, söylediğiniz sözün zahirdeki etkisi de, sadece *eğlencelik* olabiliyor. İnsanlara *vay arkadaş, ne kadar derin* dedirtmek bir şey, onları gerçekten salaha yöneltmek başka bir şey. Bu ikincisi için dünyanın zahirdeki ilişkilerini, insanın ne çeşit bir *hayvan* olduğunu bilmek icap ediyor.

Bu *ruhçuluk* meselesi kafama zamanında da çok takılırdı. Şimdilerde çok daha *materyalist* sayılıyorum ve *ruhçuluk* dedikleri beni hiç cezbetmiyor. Müslümanlarda, herhalde maddi ölçülerdeki gerilikten kaynaklanan *maddiyatı reddetme* geleneği ne zaman başladı merak ediyorum ancak bildiğim kadarıyla Hz. Peygamber ﷺ zamanında yoktu.

Kitab-ı Hakîm'i okuduğumuzda, pek de bugünkü gibi bir *ruhçuluk* kokusu almayız. Bunun *ruhçuluk* tarafındaki cevabı, *o Kitap öyle okunmaz* şeklinde oluyor ama yine de bu işte bir tuhaflık var. Akidemiz mesela, yeniden dirilmenin sadece ruhen değil, bedenlen de olduğu yönünde ve Kur'an-ı Kerim'in bugün anladığımız manada bir ruhtan bahsetmeyişi ve *ruh* kelimesinin her zaman Cebrail'i işaret etmesini de ekleyebiliriz. Yani *ruhçuluk* dediğimiz şey İslam'ın doğal olarak desteklediği bir kavram değil.

Ayrıca ruhu bedenden ayrı ele almanın, *ruha ayrı bir beden vermek* gibi bir sorunu var. Malum bazı filmlerde *ruh* bir şekilde tasvir edilmek zorunda kalınca, beyaz bir duman bulunur. Bu beyaz duman, görülebildiğine göre, tanım itibarıyla bir *bedendir*. Bir insan bedeninden, beyaz dumanlı başka bir beden ayrılır ve insan ölmüş olur. İnsanın *canı*, organlarından ayrı bir beden oluyor yani.

Mirzabeyoğlu'nun (tabii ki!) buna inandığını iddia edecek değilim. Ancak *ruhçuluk* üzerinde, sanki bedenden ayrılabilir bir şeymiş gibi tafsilatlı açıklamalar yapmanın etkisi de biraz bu. Bir yazılım, bir

---

bilgisayardan ne kadar ayrılabilirse, ruh da maddeden o kadar ayrılabilir. Çalıştıracak bir bilgisayar olmadan yazılım neyse, ruh da, beden olmadan odur. *Yok* diyemeyiz, ancak kendi başına ele alınabilecek değildir. Bir insan, bilgisayar olmadan program yazabildiği ölçüde, ruh hakkında bedenden ayrı sözler söyleyebilir.

Şimdi bu dualizmin getirdiği arızalar bin türlü. Dualizm, çünkü, evet, *her şey ruhtur* deyince bir monizm va'zetmiş oluyoruz ancak maddeyi ve kanunlarını inkar edemediğimize göre, *madde ruhtur* denenin de, iki ayrı doğal kanun olduğunu varsaymaktan farkı yok. Bu da felsefi duruşu farklı olsa da, *pratikte* bir dualizme sebep oluyor.

Bu dualizmin (Kartezyen dualizm veya *halk* dualizminden) *arıza üretme* açısından farkı yok. *Ruh maddeyi nasıl kontrol eder?* sorusunun cevabını vermek, veya *bedene enjekte edilen hormon, ruha nasıl tesir eder?* sorularıyla meşgul olmak ve bunları cevaplamak gerek. Belki, uzun tahlillerden sonra, yukardaki yazılım analogisinde buluşuruz, ancak o zaman kendimizi *ruhçu* diye kandırmaya ne gerek var?

Dördüncü mesele ise siyasi. Sadece Mirzabeyoğlu'nun fikrinde değil, *İslamî* denince akla gelen tüm kalem sahiplerindeki bir problem: İdealizm tasavvufu birleşince, içinden çıkılmaz bir *hayal dünyası* sunuyor. Biz bir yandan bu hayal dünyasında yaşamaya devam ederken, bir yandan da gerçek dünyadaki halimizi anlamaya çalışıyoruz.

Mirzabeyoğlu da bu *gerçek dünyayı* dönüştürmek için *ihtilal* peşinde koşanlardan. 99'da hapse girmeden önce (takriben) *söylediğiyle fikrini tehlikeye attığının farkında olan biri olarak söylüyorum, kurtuluş yakındır* diyecek kadar kendine güvenmesini de (sonradan) bu *hayal dünyasına* bağladım. Bir fikir adamı olarak hapsedilmeyi hak etmediğine kanaatim tamdır, hatta ihtilale yeltenmiş olması bile yapılan eziyeti haklı çıkarmaz. Bununla beraber yakıcı mesele, neden böyle bir aceleciliğe sürüklendiğidir.

İdealizm çok defa *cevabı olmayan sorulara cevap* olarak ileri sürülür. *Rejimi değiştirecek ihtilal nasıl mümkün?* sorusunun cevabını vermek yerine, kendisinde kimsede olmayan bir bilgi olduğunu söylemek daha kolaydır. Ancak savaşlar bu çeşit *ifade edilemez* bilgiyle kazanılmaz, hikmet de bu tarz bir bilgi değildir. Eğer böyle bir *bilgi* mevcut olsaydı, herhalde Allah'ın Resulü şehrine hücum edenlere hendek kazmakla uğraşmaz, bu çeşit bir yardım ve bilgiye güvenip, kazanacağından *emin* olurdu.

Müslümanların ekseriyetinde mevcut bu. *Kadercilik* diyorlar ama bu başka bir şey. Haklı olduğumuzdan ve kazanacağımızdan, planlarımızın doğru olduğundan o kadar eminiz ki biri *nasıl?* diye sorunca, başlıyoruz, *hain, ödle, münafık* demeye. Meseleleri teorik olarak aşmanın, pratikte aşmaktan defalarca daha kolay olduğunu, buna rağmen teorik meseleleri bile aşamadığımızı ve *nasıl?* diye sorduranı da Allah'ın sordurduğunu görmek işimize gelmiyor.

Elimizden geleni yapalım, Allah da bize bir yol açar diyen adamların hepsi mi göçüp gitti, yoksa ben mi göremiyorum bilmiyorum ama herkesin kendi planından, fikrinden bu kadar emin olduğu yerde iflah olamayışımızın sebebini dışarda aramaya da gerek yok.

Sonradan o ihtilali yapmayı becerebilmenin, akabindeki yönetimi hakkıyla yapabilmek için de *imti-han* olduğuna kanaat ettim. Yani birileri başarısız oluyorsa, akabindeki daha büyük başarısızlığa mani olmak içindi. *Mutlak Fikir* hazır değildi, insanlara daha iyisini *nasıl* sunacağı belirsizdi ve nitekim olmadı.

İdealizminin ve Mutlak Fikir'in gayesi, dünyayı *billur kubbe ve mermer kaldırım* medeniyetine ulaştırmak. İnsan *hakikatin tarafında* olunca, hakikatin de kendi tarafında olduğuna ve hakikatin asla yenilemeyeceğine, o halde *ihtilalin* de başarılı olacağına inanıyor.

Ancak buradaki sorun, *ihtilalin* ancak devletin elindeki şiddet tekeli kırılabileceği yapılabilecek olması. Söylediğimiz şeyler ve ulaşmak istediğimiz hedef dünyayı (veya en azından devleti) temelinden sarsmayı gerektirdiği için, oraya da ancak *savaşla* ulaşabileceğimize ikna oluyoruz. Bu anlayış, fikrini silahla desteklemeye niyetli herkeste var.

Ben de *cennet kılıçların gölgesindedir* diyen Peygamber Aleyhisselam'ın işaret ettiğinin, bu *şiddet tekeli* olduğu kanaatindeyim. Bir devletin diğer tür organizasyonlardan en önemli farkı bu ve *devleti ele geçirmek* dediğimiz mesele de, bu şiddet tekelinin yönlendirilebilmesine dayanıyor. Bununla beraber benzer bir şiddet yoluyla bu değişimi yapabilecek bir gücün, ona mukabil bir *güç* ortaya çıkarması gerek.

Bu gücü ortaya çıkaracak maddi imkanların yokluğu bir yana, böyle bir şiddet dili kullanmaya başlayınca, tüm derdini şiddet zemini üzerinden çözmek gerek. Fikirlerinizin ne kadar kaliteli olduğu değil, ne kadar *güçlü* olduğunuz önemli. Yoncanın aynı bahçedeki çimi *öldürmesi* gibi, şiddet ilgisi de fikrin diğer *buudlarını* öldürüp, tek boyutlu, *yenerim, yenilirim* kavgasına mahkum ediyor.

Sonra devlet, bu şiddete müsamaha etmeyince, *tam deviriyorduk, anlayınca müdahale etti* oluyor. Bu da, sanki fikrin geri kalanı gerçek bir alternatifmiş de, devlet bunu görünce paniğe kapılmış gibi bir anlayış. (Sol örgütlerde de çok bu, yüz kişiyi emanet etsen yirmisini açlıktan, otuzunu hastalıktan telef edecek adam, sanki dünyayı kurtaracakmış da önündeki TOMA buna engel oluyormuş numarası yapıyor.)

Hugo'nun *zamanı gelen bir fikri durduracak kuvvet yoktur* deyişi doğru, ancak buradan, o fikrin zihinlere kazınmasına herhangi bir şiddetin de engel olamayacağını anlıyoruz. Dahası, fikrimiz, şiddet yoluyla veya başka şekillerde durduruluyorsa, *zamanı gelmemiştir*, değil mi?